

Nr 262

Av fröken Stenberg m. fl., om sänkning av den statliga inkomstskatten för ensamstående.

(Lika lydande med motion nr 332 i Andra kammaren)

Den fortgående inflationen innebär en ständig skärpning av den progressiva beskattningen av reallönerna. Det skärpta skattetrycket drabbar hårdast den skattebetalarkategori som benämnes de ensamstående. Skattesystemets uppbyggnad har lett till att en skatteövervältring på denna kategori automatiskt kommit till stånd.

Vid 1965 års riksdag genomfördes på grund av Kungl. Maj:ts proposition nr 14 en begränsad skattereform, innefattande viss omläggning av den direkta och indirekta beskattningen för fysiska personer. Ifrågavarande reform baseras i sina huvuddrag på vissa inom allmänna skatteberedningen gjorda avvägningar rörande skattetryckets fördelning mellan olika kategorier skattskyldiga. I en väsentlig punkt, nämligen i fråga om avvägningen av skattetrycket mellan gifta och ensamstående, utgick departementschefen liksom skatteberedningen från den åsikten att ensamstående representerar en större skatteförmåga än de gifta, något som också i olika hänseenden kommit till uttryck i skattesystemets utformning. Tyngdpunkten i reformen låg i enlighet härmed i lättnader för barnfamiljerna. Reformen innebar ett konsekvent fullföljande av en på senare år utvecklad tendens på skatteområdet, vilken över huvud taget gått ut på en överflyttning av skattebördan på de ensamstående.

Enligt gällande bestämmelser sker en differentiering av skatteuttaget mellan gifta och ensamstående såväl vid den statliga som vid den kommunala inkomstbeskattningen genom att gift skattskyldig medges dubbelt så stort grundavdrag som ensamstående, varjämte gift skattskyldig har högre schablonavdrag från inkomst av kapital och större avdrag för försäkringspremier än som kan medges en ensamstående. Vid beräkning av den statliga inkomstskatten tillämpas för gift skattskyldig en delvis på tudelningsprincipen uppbyggd skateskala och för ensamstående en annan skateskala med brantare progression. Progressiviteten innebär därigenom redan relativt i låga inkomstkikt att de ensamstående drabbas av en exceptionell skattebelastning. Denna skärpes årligen till följd av löneutvecklingen till de ensamståendes nackdel. Klyftan tenderar bli allt större. Medan för gift skattskyldig progressiviteten börjar först vid 12 000 kronors beskattningsbar inkomst, börjar för ensamstående progressiviteten redan vid 6 000 kronors beskattningsbar inkomst och stiger dessutom snabbare.

Differentieringen av skattetrycket mellan å ena sidan gifta och å andra sidan ensamstående, vilken bibehållits i det skattesystem som föreslås i propositionen, har

icke gjorts till föremål för närmare analys. Själva grundvalen för resonemanget, nämligen den ensamståendes större skatteförmåga, kan emellertid med fog sättas i fråga. Den är ingalunda självklar. I vilket fall som helst kan en mera nyanserad bedömning vara på sin plats. Förutom att de ensamstående i olika hänseenden ej sällan kan ha relativt sett väl så höga levnadskostnader som de gifta, diskrimineras de av statsmakterna i vissa hänseenden. De ensamstående får ofta vänta längst i bostadsköerna, de blir hänvisade att ta de dyrare bostäderna, de får i praktiken mindre sociala förmåner och de får den största skatteräkningen när det är fråga om att betala andras förmåner. Det är sålunda de ensamstående som får bära huvudbördan när det gäller kostnaderna för förmånerna för barnfamiljerna, icke blott barnbidragen utan även de bostadssociala förmånerna och studiebidragen. De får också lämna ett väsentligt bidrag till den inkomstomfördelning som genom skatterna äger rum. Tillhoppa rör det sig årligen om miljardbelopp.

Därtill kommer emellertid att samtliga ensamstående skärs över en kam utan hänsynstagande till sådana faktorer som försörjningsskyldighet mot närstående samboende — barn över sexton år eller andra — eller andra kostnadelement, vilka kan vara ägnade att minska skatteförmågan. Många ensamstående har dessutom själva tidigare fått under uppoffringar svara för sina barns fostran utan några som helst bidrag från det allmännas sida. Det tages i normalfallen inga hänsyn till att änkor, änkinlingar och frånskilda eller andra äldre ensamstående på grund av större behov av rekreation, hemvård och sjukvård kan ha det annorlunda och sämre ekonomiskt ställt än ensamstående ungdomar i förvärvsarbete med motsvarande inkomster. En särskilt besvärlig situation uppstår vid övergång i fråga om skattestatus från gift till ensamstående vid andra makens frånfälle eller skilsmässa. Vederbörande är då i viss mån bunden av sin tidigare utgiftsram, t. ex. beträffande bostadshyran, telefon och tidningar; inkomsterna minskar, men skatterna utgår efter en hårdare skala, så att större andel av inkomsten måste avstås till det allmänna.

Den heterogena grupp i samhället som beröres omfattar ej mindre än drygt 1½ miljon människor.

I den offentliga debatt som ägt rum om familjebeskattningen har stor uppmärksamhet ägnats åt frågan om de giftas sambeskattning respektive särbeskattning. De ensamståendes skatteproblem har däremot icke varit föremål för nämnvärt intresse i detta sammanhang, och de ensamstående synes också ha kommit något i skymundan i den utredning rörande familjebeskattningen som pågår. Då denna kategori bör komma i åtnjutande av rimlig skatterättvisa, synes det vara befogat att jämväl de ensamståendes skatteförhållanden omfattas av utredningen. Därvid synes bl. a. frågan om hänsynstagande till sådana förhållanden som menligt kan inverka på skatteförmågan utan att berättiga till avdrag för nedsatt skatteförmåga böra övervägas.

I avvaktan på vad som kan framkomma vid angivna utredning torde starka skäl föreligga för att riksdagen i samband med behandlingen av förevarande proposition övervägar de lättnader som omedelbart som ett provisorium kan beredas de ensamstående för att minska den diskriminering som uppstår genom skattesystemets konstruktion. Sådana lättnader kan åstadkommas antingen genom justering av

skatteskalorna för ensamstående eller genom en ändring i relationen mellan ortsavdragen för gifta och ogifta.

Det är att märka att relationstalen ger visst stöd för en förhöjning av den ensamståendes grundavdrag i förhållande till det för gift skattskyldig gällande avdraget. En dylik åtgärd har emellertid vittgående konsekvenser för den kommunala utdebiteringen.

Någorlunda rättvisa torde skapas genom en sänkning av skatteskalan för de ensamstående. Den lämpligaste utvägen torde i så fall vara att som provisorium i inkomstskikten mellan 6 000 och 40 000 kronor en genomgående sänkning av skattesatserna för ensamstående genomföres med en procentenhet i förhållande till vad som nu gäller. De ensamståendes skatteproblem ropar på en snar lösning.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att i avvaktan på slutförandet av den pågående utredningen av frågan om familjebeskattningen generellt sänka skattesatserna för ensamstående med en procentenhet vid den statliga inkomstbeskattningen på sätt i motionen i det föregående närmare utvecklats.

Stockholm den 24 januari 1968

Gunvor Stenberg (h)

Mary Hultell (h)

Rolf Kaijser (h)
